

Women's Zimmun

Nusach Ashkenaz

בס"ד

Dedicated by the Maslow family in honor of the bat mitzva of Aderet Emuna and Tehila Tiferet

Mezammenet
גבירותי/חברותי/רבותי, נברך.
My ladies/fellow women/gentlemen, let's recite a beracha. (Leader)

Response
יהי שם ה' מברך מעתה ועד עולם:
May God's name be blessed now and forever.

Mezammenet
יהי שם ה' מברך מעתה ועד עולם:
May God's name be blessed now and forever.

ברשות:
With the sanction of:
(אמי מורתי/אבי מורי, (my mother/father and teacher,
בעלת הבית/בעל הבית,) the hostess/host,)
כל המסבות/המסבין* כאן, all fellow eaters here,

נברך שאכלנו משלו.
Let us bless [the One] from Whose [food] we ate.

Response
ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו.
*Blessed is [the One] from Whose [food] we ate,
and through Whose goodness we live.*

Mezammenet
ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו.
*Blessed is [the One] from Whose [food] we ate,
and through Whose goodness we live.*

The leader should then say the first beracha out loud in order to fulfill the group's obligation. The others recite it quietly and answer amen.

Selected Laws of Zimmun

- A women's zimmun can be said when three or more females above bat mitzva age eat together. Many authorities maintain that women's zimmun is optional (Shulchan Aruch OC 199:7) or commendable (Ben Ish Chai, Korach 13). Some view it as obligatory (Bei'ur HaGra OC 199:7).
- If three men are at a meal, women present are obligated in zimmun (SA OC 199:7). They can either participate in the men's zimmun or, if there are three or more women and fewer than ten men, form a separate women's zimmun (Mishna Berura 199:18, SA Ha-Rav 199:6).
- If one or two men are present, they may answer a women's zimmun (Halichot Beitah 12:7, in the name of Rav S. Z. Auerbach).

* The masculine plural form can refer to all when men are present.

Learn More at Deracheha: womenandmitzvot.org

TEXT

רמב"ם הלכות ברכות פרק ה:ב-ג

...ואומר נברך שאכלנו משלו והכל עוין ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו, והוא חוזר ומברך ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו.

Rambam, Laws of Berachot 5:2-3

...He says, "Let us bless (nevarech) [the One] from Whose [food] we have eaten." And everyone responds, "Blessed is [the One] from Whose [food]

we have eaten and through Whose goodness we live.” And he repeats and recites “Blessed is [the One] from Whose [food] we have eaten and through Whose goodness we live.”

פסחים קג:

אמרו ליה: הב לן וניברך.

Pesachim 103b

They said to him: Give us [the cup of wine] and let us recite a blessing (ve-nivrich).

זוהר כרך ג (במדבר) פרשת בלק קפו:

וְאִי תִימָא, נְבִרָךְ שְׂאֲכָלְנוּ מִשְׁלוֹ, דָּא הוּא הַזְמָנָה, בְּרוּךְ שְׂאֲכָלְנוּ דָּא הוּא בְּרָכָה.
הָכִי הוּא יְדָאִי. אָבֵל נְבִרָךְ, הַזְמָנָה אַחֲרָא אִיהוּ, הַזְמָנָה דְּבֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן.
דְּקִדְמִיתָא אִיהוּ הַזְמָנָה לְכוֹס דְּבְרָכָה סֶתֶם. וְהָאִי כּוֹס, כִּיּוֹן דְּאֲנִטִּיל אִיהוּ הַזְמָנָה
אַחֲרָא בְּמִלָּה דְּנְבִרָךְ לְגַבֵּי עֲלָמָא עֲלָאָה דְּכָל מְזוֹנִין וּבְרָכָאן מִתַּמֵּן נִפְקִין...

Zohar Be-midbar Balak, p. 186b

If you say “let us bless [the One] from Whose we ate,” that is the invitation. “Blessed is [the One] from Whose we ate,” that is the *beracha*. This is certain. But “let us bless,” is a different invitation, an invitation for “Who creates the fruit of the vine.” For first recites an invitation just for the cup of blessing. And this cup, once he takes it, he recites another invitation with the word “let us bless” regarding the Exalted World from which all of our food and *berachot* emerge...

מגן אברהם הקדמה ל-קצב

כתוב בזוהר ריש פ' דברים שיאמר הב לן ונברך כי כל מילי דקדושה בעי הזמנה ומזה נוהגין בל"א [=בלשון אשכנז] לומר רבותי מי"ר וועלי"ן בענשי"ן והן עונין "יהי שם יי' מבורך מעתה ועד עולם" (תהלים קיג:ב).

Magen Avraham Introduction to 192

It is written in the Zohar at the beginning of *Devarim* that he should say “Give us and let us bless” for all sacred matters require invitation and therefore we are accustomed to say in Yiddish, “Esteemed companions, we wish to recite *birkat ha-mazon*” (*Rabosai mir vellen bentschen*) and they respond “May God’s name be blessed from now and forever (*Tehillim 113:2*).

זימון נוסח אשכנז

מזמן: רבותי נברך\ עונים: יהי שם ה' מברך מעתה ועד עולם\ מזמן:
ברשות... מרן ורבותי נברך...

Zimmun Nusach Ashkenaz

Leader: Esteemed companions, let us recite a *beracha*/ Response: May
God's name be blessed from now and forever/ Leader: With the
permission of... our masters and esteemed companions, let us bless...

ספר כלבו כה

ומדרך המוסר לכל מי שיברך שיטול רשות מן הגדולים המסובין שם, ואומר
ברשות רבותי נברך וכו'

Sefer Kolbo 25

It is proper for everyone who blesses to ask permission from the
significant people who are eating there, and he says "*birshut rabbotai
nevaresh...*" "with the sanction of my esteemed companions, let us recite
a *beracha*."

זימון נוסח עדות המזרח

מזמן: הב לן ונברך למלכא עילאה קדישא\ עונים: שמים\ מזמן: ברשות מלכא
עלאה קדישא וברשותכם נברך...

Zimmun Nusach Edot Ha-mizrach

Leader: Give us and let us bless the Holy Highest King/ Response: Heaven/
Leader: With the sanction of the Holy Highest King and with your
sanction, let us bless...

שו"ת בני בנים ד:ד

ולגבי נוסח הזימון והאם מותר לכלול אנשים ונשים ביחד ולאמר גבירותי ורבותי
נברך או ברשות גבירותי ורבותי נברך שאכלנו משלו וכיוצא באלה אינני רואה
קפידא מצד הדין... ומכל מקום אם סעדו ג' נשים עם איש אחד או שנים עדיף
שהמזמנת תאמר גבירותי נברך או חברותי נברך בלי לכלול את הגברים כיון
שאינם נגררים אחרי זימון הנשים כלל ואע"פ [=ואף על פי] שמותר לגברים
לענות לזימון הנשים... אבל כשאומרת ברשות וכו' יכולה ליטול רשות גם
מגברים וכן גבר מנשים ובפרט מבעל הבית ומבעלת הבית. עיקר נטילת רשות
היא ממי שגדול ממנו בתורה ודרך ארץ אבל היום יש נוטלים רשות מכל
המסובים, וגם אפשר לקצר ולומר הב לן נברך וברשות המסובין נברך שאכלנו
משלו בלי לפרט מי הם.

Responsa Benei Banim 4:4

Regarding the language of the *zimmun*, and whether it is permitted to include men and women together and to say “*gevivotai ve-rabotai nevaresh*” or “*birshut gevivotai ve-rabotai nevaresh she-achalnu mi-shelo*” and so on, I do not see a halachic objection... In any case, if three women ate with one or two men, it is preferable for the *mezammenet* to say “*gevivotai nevaresh*” or “*chavrotai nevaresh*” without including the men, since they are not drawn after the women’s *zimmun* at all, even though it is permissible for men to answer a women’s *zimmun*... But when she says “*birshut...*” she can ask permission from men as well, and similarly a man from women, and especially from the master and mistress of the house. Asking permission is primarily from someone who is greater than him in Torah and *derech eretz*, but today there are those who ask permission from all those eating, and it is even possible to shorten and say “*hav lan nevaresh*” and “*birshut ha-mesubin nevaresh she-achalnu mi-shelo*” without enumerating who they are.

רב יעקב אריאל, מה הבעיה לבקש רשות מאמא בזימון?

יש נוסח זימון מקובל בישראל. ... המזמן מבקש רשות מיתר החייבים בזימון. או מבעל הבית שכבדו בזימון. האם אינה חייבת בזימון ולכן אין טעם לבקש את רשותה. דרישת האם לבקש את רשותה חורגת מהמקובל ויש בה פירצה לא מוצדקת הנובעת כנראה ממאבקים חברתיים שמקומם במקום אחר אך בשום פנים ואופן לא במסגרת זו של ברכת המזון.

Rav Ya'akov Ariel, What is the Problem with Asking Permission from Mother in Zimmun?

Jews have an accepted formula for *zimmun*. ...the *mezammen* asks permission from the rest of those obligated in *zimmun*. Or from the host who honored him with *zimmun*. The mother is not obligated in *zimmun* and therefore there is no reason to ask her permission. The mother’s request that he ask her permission deviates from what is accepted, and represents an unjustified breach that apparently stems from social conflicts whose place is elsewhere, but under no circumstances in this context of *birkat ha-mazon*.

רב שלמה אבינר “ברשות בעלת הבית” בזימון

אפשר לומר “ברשות אמי” או “בעלת הבית”... הנוסח הזה הוא לא מעיקר הזימון. עיקר הזימון הוא “ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו”. ה“ברשות” זו תוספת. לכן יש נוסחאות שונות.. בשבת נהגו להוסיף “ברשות שבת מלכתא”

Rav Shlomo Aviner, “Birshut Ba’alat Ha-bayit” in a Zimmun

One can say “*bi-rshut imi*” or “*ba’alat ha-bayit*”...this formula is not part of the primary *zimmun*. The primary *zimmun* is “*Baruch Elokeinu she-achalnu mi-shelo u-vtuvu chayyinu.*” This “*birshut*” is an addition. Therefore, there are different formulae. On Shabbat, the custom was to add “*birshut Shabbat Malketa.*”

MIXED ZIMMUN

משנה ברכות ז:ב

נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהם

Mishna Berachot 7:2

Women, bondsmen, and minors, we don't recite *zimmun* over them.

פסקי רי"ד ברכות מז:

במתני'. נשים ועבדי' וקטנים אין מזמנין עליהן. פי' אף על גב דתנן בפ' מי שמתו דנשים ועבדים חייב' בברכת המזון, אפי' הכי לא חשיבי לאצטרו' עם אנשים לזימון.

Piskei Rid Berachot 47b

In the Mishna: “Women, bondsman and minors, we don't recite *zimmun* over them.” That means even though we learn in the mishna in Berachot ch. 3 that women and bondsmen are obligated in *birkat ha-mazon*, even so they are not counted to combine with men for *zimmun*.

שו"ת מהר"ם מרוטנבורג חלק ד סימן רכז

ה"ר יודא כהן אמר דיכולה אשה לצרף בג' בברכת המזון ... הביא ראי[ה] [מדמספקא] לי[ה] תלמודא (ברכות כ' ע"ב) אי מדאון[רייתא] או מדרבנן [ונ"מ] [=ונפקא מינה] להוציא את הרבים משמע דהא פשיטא לן דמצטרפי דאי לא תימא הכי א"כ [=אם כן] אדמבעי[א] לי[ה] אם יכולה להוציא תבעי[א] ליה אם יכולה להצטרף.

Responsa of Maharam Rothenberg IV:227

Rav Yehuda Kohen said that a woman can combine [with men to create a *zimmun*] of three for *birkat ha-mazon*...He brought a proof from the Talmud's doubt (*Berachot 20b*) whether [women's obligation in *birkat ha-mazon*] is on a Torah level or rabbinic [and presenting the practical outcome] as discharging the masses [in their obligation]. That implies that it is clear to us that women combine [with men for *zimmun*], for if

you don't say so, rather than asking if she can discharge [a man's obligation], it [the Talmud] should ask if she can combine [with men to create a *zimmun*].

ט"ז אורח חיים קצט:ב

... בנשים דמתני[תין] היינו אם הם הרוב לא יזמן להם איש אחד. אבל לצירוף ב' אנשים והיא השלישית שפיר תצטרף כ"ה [=כך היא] דעת ר"י הכהן:

Taz OC 199:2

...Regarding women in our mishna, that is if they [women] are the majority, one man cannot recite *zimmun* for them [as a group]. But to combine two men and her as the third, she can well combine [with them to form a *zimmun*]. That is the view of Rav Yehuda Ha-kohen.

רש"י ערכין ג. ד"ה מזמנות לעצמן

שלוש נשים וכן שלשה עבדים אבל אין שתי נשים או שני עבדים מצטרפין עם אנשים לפי שיש באנשים מה שאין בנשים ובעבדים שאין הנשים אומרות ברית...

Rashi Arachin 3a s.v. mezaammenot le-atzman

They [women] recite for themselves – Three women, and similarly three bondsmen, but two women or two bondsmen do not combine with men, for men have something that women, and bondsmen, don't have. For women don't mention "*berit*" [in *birkat ha-mazon*]...

שו"ת מהר"ם מרוטנבורג חלק ד סימן רכז

ה"ר יודא כהן אמר דיכולה אשה לצרף בג' בברכת המזון... והשיב לו מוהר"ם... תאמר באשה שאינה יכולה לבא לידי חיוב דאון[רייתא] לעולם? ... דאי מוציא אחריני [בברכת המזון] א"כ [=אם כן] דאון[רייתא] הוא ופשיטא דיכולה להצטרף...

Responsa Maharam Rothenberg IV:227

Rav Yehuda Kohen said that a woman can combine [with men to create a *zimmun*] of three for *birkat ha-mazon*... And Maharam responded to him: ...Would you say that regarding a woman, who can never come to be [certainly] obligated on a Torah level [in *birkat ha-mazon*]?... For if she [could] discharge others' obligations [in *birkat ha-mazon*] if so, her obligation would be on a Torah level, and it would be simple that she can combine [with men to create a *zimmun*].

ראב"ד תמים דעים א

והנשים חייבים בברכת המזון דבר תורה כסוגיא דשמעתא ואע"פ [=ואף על פי] כן אין מזמנים עליהם לפי שאין בני קביעות.

Ra'avad Temim De'im 1

Women are obligated in *birkat ha-mazon* as a matter of Torah law as the main Talmudic discussion [establishes], and even so, "[men] don't recite *zimmun* combining with them," because they are not eligible for *kevi'ut* [establishing communal eating].

ברכות מה:

“נשים ועבדים אם רצו לזמן אין מזמנין.” אמאי לא? ... משום פריצותא.

Berachot 45b

“Women and bondsmen, if they wish to [combine to] recite *zimmun*, they do not recite *zimmun*.” Why not? ... because of immodesty.

Katharine D. Dubabin's *The Roman Banquet* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 22: “In Greece, reclining at dinner was a male prerogative...On occasions where women were present, for example at wedding feasts, they would be seated, not reclining.”

רש"י ברכות מה:

[נשים ועבדים וקטנים] אם רצו אין מזמנים – כדמפרש טעמא לקמן: שאין קביעות נאה משום פריצותא, בין דנשים בין דמשכב זכור דעבדים בקטנים.

Rashi Berachot 45b

[Women, bondsmen, and minors] If they want, do not [combine] to recite – as the rationale is explained later: that establishing eating with them [*kevi'ut*] is not fitting, because of immodesty, whether [bondsmen] with women, or whether male sexual relations of bondsmen with minors.

ספר המאורות ברכות מה.

וליכא משום פריצות הגדול עם הנשים דדוקא עבדים שהם פרוצים בעריות כדאמרינן בעלמא עבדא בהפקירא נחא ליה, אבל בבני חורין לא אמרינן הכי.

Sefer Ha-me'orot Berachot 45a

There is no concern of immodesty for an adult [free] man with the women, for that is specific to bondsmen, who are immodest with illicit relations as we say in general “lack of restraint suits a bondsman,” but with respect to free men we don't say this.

רבינו יונה ברכות לג. (בדפי הרי"ף)

נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהם. פי[רש] רש"י ז"ל דנשים אין מצטרפות מתוך כך לזימון ואפי[לו] עם בעליהם מפני שאין חברתם נאה.

Rabbeinu Yona Berachot 33a (Rif Pagination)

Women, bondsmen, and minors, [men] don't combine to recite *zimmun* with them. Rashi explains that women don't combine for this reason to create *zimmun*, even with their husbands, for forming a *chavura* with them is not fitting.

פרי מגדים או"ח משבצות זהב קצט:ב

די"ל [=דיש לומר] אשה עם אנשים לא מצטרפות דאין חברתן נאה או פריצותא, והר"ר יהודה הכהן מיירי באשה עם בעלה ובנה, דלא שייך הנך טעמי. ועיין לבוש סעיף ז' דאין מזמנין על אשה עם בעלה, יע"ש.

Peri Megadim OC Mishbetzot Zahav 199:2

For one can say that a woman does not combine with men, for their forming a *chavura* together is not fitting, or is immodest. But Rav Yehuda Ha-kohen was dealing with a woman with her husband and her son, where these rationales are irrelevant. But see Levush 7, that a woman and her husband do not combine for *zimmun*.

לבוש אורח חיים קצט:ז

מיהו אף על פי שחייבות בברכת הזימון אין מזמנים עליהם לצרף אותם להיותם מן השלשה, כגון אם הם שנים אנשים ואשה אחת, שאסורו חכמים לזמן יחד, משום שנראה כפריצות לזמן אשה לצרף אותה עם אנשים, ואפילו עם בעלה אינו נאה לזמן, אבל כשיש שלשה אנשים בלא הן חייבות גם הם בזימון ויוצאות בזימון האנשים

Levush OC 199:7

However, even though they are obligated in *birkat ha-zimmun*, [men] do not combine with them to form a *zimmun*, for them to be among the three, such as when they are two men and one women, for the sages forbade them form a *zimmun* together, because it appears like immodesty to recite *zimmun* with a woman, to combine her with men, and even with her husband it is not fitting to form a *zimmun*, but when there are three men without them [the women], they [the women] are also obligated in *zimmun* and fulfill their obligation with the mens' *zimmun*.

ר"ן על הרי"ף מסכת מגילה ו: בדפי הרי"ף ד"ה מתני'
 דאע"ג [=דאף על גב] דנשים מזמנות לעצמן אפ"ה [=אפילו הכי] אין
 מצטרפות למנין ג' לזמן עם אנשים משום פריצותא...זמון דהוי שנוי
 במטבע ברהמ"ז [=ברכת המזון] וכיון שניכר צירופן עם אנשים איכא
 למיחש לפריצותא...בבהמ"ז [=בברכת המזון] היכא דאיכא תלתא בר
 מנשים מצטרפין אף הנשים עמהן משום דהשתא אין צירופן של נשים
 ניכר עמהם כלל:

Ran on Rif, Megilla 6b (Rif pagination) s.v. Matnitin

For even though women recite *zimmun* for themselves, even so they do not combine for the quorum of three to recite *zimmun* with men because of immodesty...*Zimmun* constitutes a change in the formula of *birkat ha-mazon*, and since their combining with men is noticeable, there is concern for immodesty...With *birkat ha-mazon*, where there are three [men] without women, the women also combine with them because now the women's combining with them is not at all noticeable.

חידושי הריטב"א מגילה ד.

והא דאין מצטרפות] לזימון שאני התם דאיכא צירוף רבה שיש שנינו בברכת המזון בשבילן להוסיף ברכת הזימון בשבילן ואיכא למיחש לפריצותא...כל היכא דבר מיניהו איכא זימון] בגברי דהוו תלתא, מצטרפות ומזמנות עמהן לצאת בברכתן, דלא חשיב צירוף כל היכא דלא צריכי גברי לצירוף דידהו לגמרי דבר מיניהו איכא זימון...

Ritva Megilla 4a

[That they (women) don't combine] for *zimmun*. This case is different because there is a major combining, for there is a change in *birkat ha-mazon* on their account, to add *birkat ha-zimmun* on account of them, and one should be concerned for immodesty...Wherever there is a *zimmun* of three men without them [the women], they [women] join and recite *zimmun* with them [men] to discharge their *beracha* [obligation], for it is not considered combining wherever the men do not fully need their [women's] combining, for there is a *zimmun* without them [the women]
 ...

חזון איש אורח חיים סימן ל ס"ק ח

נשים ועבדים א"מ [=אין מזמנים] עליהן... והא דנשים אין מצטרפות עם אנשים משום שאין חבורתן נאה ואינם נקבעים זע"ז [=זה עם זה] לחבורה אחת, ומיהו נראה דבברכת המוציא יוצאות בברכת אנשים ולא הוי כחסרון הסיבה שכ"א [שכל אחד] מברך לעצמו דדוקא להשתתף בברכה בשביל אחדותן אין ראוי אבל קביעותן קביעות לענין המוציא...

Chazon Ish OC 30:8

Women and bondsmen, [men] don't combine with them to recite *zimmun*....[The fact] that women don't combine with men [to create *zimmun*] is because their forming a *chavura* together is not fitting, and they do not create *kevi'ut* with each other for a single *chavura*. Nevertheless, it seems that with respect to *birkat ha-motzi* they [women] discharge their obligation with men's *beracha*, and [the mixed group] is not considered a lack of reclining [together] such that everyone must recite their own *beracha*. For specifically to participate in a *beracha* on account of their unity is unfitting, but their *kevi'ut* is [considered] *kevi'ut* for the matter of *ha-motzi*.

שו"ת משפטי עוזיאל כרך ד – חושן משפט סימן ו

כתב רבינו יונה בפירושו להרי"ף: נשים ועבדים וקטנים אין מזמנים עליהם, פירוש רש"י ז"ל: דנשים אין מצטרפות לזימון אפילו עם בעליהם מפני שאין חברתם נאה (הרי"ף רפ"ז דברכות)... דאפילו אם נניח גרסא זאת ברש"י, ע"כ [על כרחך] לא אמר כן אלא דוקא בברכת זימון שהוראתה הבעת הודאה מיוחדת [על] עצם חברתו והזדמנותו עמה, וזהו באמת דבר בלתי נאה לפי שיש בו צד משמעות של פריצות, אבל בכל כנסיה אחרת שאין בה הבעה כזאת, אין שום אדם שיאמר שחוששים בה לפריצות... בקשת חברה זאת להזדמן ללא צרך, ולהביע את שמחתו על הצטרפותם, וזה הוא דבר שלא נאה ומחזי כפריצותא, אפילו לגבי בעלה, שזהו בגדר שיחה קלה שבין איש לאשתו...

Responsa Mishpetei Uziel 4 CM 6

Rabbeinu Yona wrote in his commentary on the Rif: Women, bondsmen, and minors, [men] don't combine to recite *zimmun* with them. Rashi explains that women don't combine to create *zimmun*, even with their husbands, because forming a *chavura* with them is not fitting... For even if we accept this version of Rashi, he must have said that only specifically regarding *birkat zimmun*, whose halachic meaning is expressing special gratitude over the fellowship and his opportunity to be together with them. This is truly not a fitting matter since it includes an aspect with a sense of immodesty. But in any other gathering that does not include such an expression, no one would say we are concerned for immodesty... the request of this [mixed] fellowship to come together without it being required and to express their joy over their combining

together, this is a matter that is not fitting and appears immodest, even with respect to her husband, for this [eating together] is within the category of a lightheaded interaction between a man and his wife...

IN PRACTICE

מלבושי יום טוב קצטה

ובדרשות מהר"ש סי' ק"ט כשאכל עם אשתו קרא לאחר לזמן להיות שלשה ולעיל סי' קצ"ו סעיף ב' הקשיתי עליו שהר"ר יונה אסר בשם רשי:

Malbushei Yom Tov 199:5

In Derashot Maharash¹⁹⁹, when he ate with his wife, he called another to recite *zimmun* so they would be three. I challenged this above, (196:2) for Rabbeinu Yona prohibited in the name of Rashi.

הליכות ביתה יב:ג

.. שאין האשה מצטרפת עם שני אנשים לברכת הזימון כשאכלו ביחד ואפילו אשה עם בעלה ובניה ג"כ [=גם כן] אין לה להצטרף

Halichot Beitah 12:3

...For a woman does not combine with three men to [create] *birkat ha-zimmun* when they have eaten together, even a woman with her husband and sons also may not combine with them...

דין הצטרפות נשים לזימון: תגובה לשאלת צירופן של נשים לזימון בחוג המשפחה – הרב אליעזר מלמד עמוד 31

... יש ראשונים שכתבו שאישה שהיא קרובת משפחה מצטרפת לגברים לזימון, ולשיטתם חלקו חכמים בתקנתם בין קרובים לשאינם קרובים... והרוצה לסמוך עליהם במסגרת קרובים מדרגה ראשונה רשאי. אבל נראה יותר כדעת רוב הראשונים והאחרונים, הסוברים שמעיקר התקנה לא תיקנו חכמים חובת זימון לגברים ונשים יחד.

Rav Eliezer Melamed, "The Law of Women Joining Zimmun," Akdamot 26 (Nissan 5771): 31.

...There are early authorities who wrote that a woman who is a close family member combines with men to form a *zimmun*, and according to their approach, the sages distinguished within their enactment between relatives and those who are not relatives...and one who wishes to rely upon them in the framework of first-degree relatives is permitted to do so. But the opinion of most early and later authorities, who think that from the fundamental enactment the sages did not enact an obligation of

men and women of [combining to create] *zimmun* together, seems more correct.

רב ברוך גיגי, מייל בנושא הזימון

אני סבור שניתן לצרף נשים לזימון בתוך המשפחה הגרעינית, שאין בה בעיית צניעות וגם חברתם נאה.... בשאלות שנוגעות למעמד האישה, למקומה בבית הכנסת, ולשינויים סוציולוגיים במבנה המשפחה ועוד, יש רגישות ומתח גדול... לפיכך צריכה להיות רגישות גדולה בשאלות אלה. והכרעה שמתאימה לקהילה מסוימת, אינה מתאימה לאחרת... במקרה זה האיש הוא המזמן, ולא האישה, מפני הספק ברמת החיוב של אישה בברכת המזון.

Rav Baruch Gigi, Message about Zimmun

I think that it is possible to combine with women to form a *zimmun* within the nuclear family, where there is no problem of *tzeniut* and their creating a *chavura* is fitting... In questions that touch on a woman's status, her place in the synagogue, and sociological changes in family structure and more, there is great sensitivity and tension.... Therefore, these questions require great sensitivity. A resolution that fits one particular community may not be suitable for another... In this case the man is the *mezammen*, and not the woman, because of the doubt regarding a woman's level of obligation in *birkat ha-mazon*.

ZIMMUN BE-SHEM

משנה מגילה ד: ג

...ואין מזמנין בשם פחות מעשרה...

Mishna Megilla 4:3

...We do not recite *zimmun be-Shem* [*zimmun* with God's name] with fewer than ten...

מגילה כג:

כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה

Megilla 23b

Every *davar she-bikdusha* is with no fewer than ten

מגילה כג:

כיון דבעי למימר נברך לאלהינו – בציר מעשרה לאו אורח ארעא.

Since he needs to say “*nevarech l-Elokeinu* – fewer than ten is not the usual practice.

משנה ברכות ז:ג

כיצד מזמנין? בג' אומר "נברך". בג' והוא אומר "ברכו". בעשרה אומר "נברך לאלקינו". בעשרה והוא אומר "ברכו". אחד עשרה ואחד עשרה רבוא. במאה אומר "נברך לה' אלקינו". במאה והוא אומר "ברכו". באלף אומר "נברך לה' אלקינו אלקי ישראל". באלף והוא אומר "ברכו". ברבוא אומר "נברך לה' אלקינו אלקי ישראל אלקי הצבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו". ברבוא והוא אומר "ברכו". כענין שהוא מברך כך עונין אחריו "ברוך ה' אלקינו אלקי ישראל אלקי הצבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו". ר' יוסי הגלילי אומר לפי רוב הקהל הן מברכין שנאמר (תהלים סח:כז) במקהלות ברכו אלקים ה' ממקור ישראל. אמר רבי עקיבא מה מצינו בבית הכנסת אחד מרובין ואחד מועטין אומר "ברכו את ה'" רבי ישמעאל אומר "ברכו את ה' המבורך".

Mishna Berachot 7:3

How do we recite *zimmun*? With three, he says “*nevarech*.” With three plus him, he says “*barechu*” [instead of “*nevarech*”]. With ten, he says “*nevarech l-Elokeinu*.” With ten plus him, he says “*barechu*.” Ten or one hundred thousand is the same. With one hundred, he says “*nevarech l-Hashem Elokeinu*.” With one hundred plus him, he says “*barechu*.” With one thousand, he says “*nevarech l’Hashem Elokeinu Elokei Yisrael*.” With one thousand plus him, he says “*barechu*.” With ten thousand, he says “*nevarech l’Hashem Elokeinu Elokei Yisrael Elokei Ha-tzeva’ot Yoshev Ha-keruvim al ha-mazon she-achalnu*.” With ten thousand plus him, he says, “*barechu*.” In the manner that he blesses, thus they respond after him, “*Baruch Hashem Elokeinu Elokei Yisrael Elokei Ha-tzeva’ot Yoshev Ha-keruvim al ha-mazon she-achalnu*.” Rabbi Yose Ha-gelili says they bless according to the size of the assembly, as it is said “in chorus bless God, the Lord from the source of Israel” (*Tehillim* 68:27). Rabbi Akiva said, just as we have found in the synagogue, whether they are many or few, he says “*barechu et Hashem*.” Rabbi Yishma’el says, “*barechu et Hashem ha-mevorach*.”

שיטה מקובצת ברכות מה:

שהזימון כעין דבר שבקדושה הוא ואינו נוהג בפחות משלושה..

Shita Mekubetzet Berachot 45b

For *zimmun* is like a *davar she-bikdusha* and is not practiced with fewer than three...

טו משנה ברורה קצט:
טוב שם – דהזכרת השם הוא דבר שבקדושה וכל דבר שבקדושה איננו בפחות
מעשרה זכרים ובני חורין

Mishna Berura 199:15

Be-Shem – For mentioning the name is a *davar she-bikdusha*, and every *davar she-bikdusha* requires no fewer than ten free males

ברכות מה-מה:

אתמר: שנים שאכלו כאחת; פליגי רב ורבי יוחנן, חד אמר: אם רצו לזמן מזמנין; וחד אמר: אם רצו לזמן – אין מזמנין... והא מאה נשי כתרי גברי דמיין, וקתני: נשים מזמנות לעצמן... "שאני התם, דאיכא דעות.

Berachot 45a-b

It was said: Two who ate as one— Rav and Rabbi Yochanan had a dispute. One said, if they wish to recite *zimmun*, they recite it; and one said: if they wish to recite *zimmun*, they do not recite it... Yet a hundred women are similar to two men, and the baraita teaches "women recite *zimmun* for themselves..." That [a women's *zimmun*] is different, for there are [still three] distinct minds.

תוספות ברכות מה:

והא מאה נשי כתרי דמיין – לענין קבוץ תפלה ולענין כל דבר **שבעשרה** ואפילו הכי חשבינן להו כשלשה וה"ה [=והוא הדין] לשנים אבל לא מצי למימר כחד דמיין דאינן יכולות לזמן דהא קתני נשים מזמנות לעצמן.

Tosafot Berachot 45b s.v. Ve-ha me'a nashi ke-trei gavrei damyan

For a hundred women are like two men: Regarding gathering for prayer and regarding **any matter requiring ten**, and even so we consider them [women] as three and this is the law for two [men]. But one cannot say they are like one man, that they [women] would be unable to recite *zimmun*, for the baraita teaches that women recite *zimmun* for themselves.

רש"י ברכות מה:

דאפילו מאה כתרי דמיין – לענין חובה, דאין חייבות לזמן, ואם רצו – מזמנין, והוא הדין לשנים. **דאיכא דעות** – דאף על גב דלענין חובה אינן חייבות; לענין רשות – דעות שלשה חשיבי להודות טפי משני אנשים, דאיכא משום גדלו לה' אתי.

Rashi Berachot 45b s.v. De-afilu, De-ika

For even 100 [women] are similar to two [men] — with respect to obligation, for they [women] are not obligated to recite *zimmun*, and if they want to, they recite *zimmun*, and this is the law for two [men]. For there are distinct minds – For even though regarding obligation they [women] are not obligated, regarding voluntary performance, they are considered three minds to give thanks to God, more than are two men, for there is an aspect of “Make God great along with me.”

רא"ש ברכות ז: ד

...בתר דמסיק "דעות שאני" ויצא מכלל שני אנשים חזרו נמי לענין חובה כשלשה:

Rosh Berachot 7:4

Once [the Talmud] concludes that “minds are different” and [a group of women] is legally distinct from two men, they [women] have also gone back to [being unlike two men] in the matter of being obligated like three [men, for *zimmun*].

שלטי גיבורים ב, לג. בדפי הרי"ף

...והרא"ש כתב שמצטרפות עם האנשים לזימון בשם....

Shiltei Gibborim 2, 32a in Rif pagination

...Rabbeinu Asher wrote that they [women] combine with men to create *zimmun be-Shem*....

רמב"ם הלכות ברכות ה:ז

נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהן אבל מזמנין לעצמן, ולא תהא חבורה של נשים ועבדים וקטנים מפני הפריצות, אבל נשים מזמנות לעצמן או עבדים לעצמן ובלבד שלא יזמנו בשם

Rambam Laws of Berachot 5:7

Women and bondsmen and minors [men] do not combine with them to recite *zimmun*, but they recite *zimmun* for themselves. And there should not be a *chavura* made up of women and slaves and minors because of immodesty, but women recite *zimmun* for themselves or bondsmen for themselves, so long as they do not recite *zimmun be-Shem*.

כסף משנה הלכות ברכות ה:ז

ומ"ש [=ומה שכתב] "ובלבד שלא יזמנו בשם", מדאמרינן כל דבר שבקדושה לא יהא בפחות מעשרה גדולים ובני חורין

Kesef Mishneh Berachot 5:7

Rav Yosef Karo explains that Rambam's rationale is to treat *zimmun be-Shem* as a *davar she-bikdusha*:

ספר המאורות ברכות מה.

וכתב הרב משה "ובלבד שלא יזמנו בשם" וצריך עיון למה לא יזמנו לעשרה בהזכרת השם כמו בשלשה... ואפשר לומר כי הרב סבירא ליה כי הזמון להם הוא רשות ואינו בתורת חובה, ולכך אין מזמנין בשם... ועוד יש לומר... דזימון בקביעות תליא מילתא ונשים ועבדים וקטנים אינם כל כך בני קביעות שיזמנו בשם. ומכל מקום נראה שלא למחות בידם מלזמן בשם, כיון שלא הוזכר זה בגמרא.

Sefer Ha-me'orot Berachot 45a

Rav Moshe wrote "as long as they do not recite *zimmun be-Shem*," and this requires study, why they [women] do not recite *zimmun* as ten mentioning God's name as with three.... It is possible to say that the Rav [Rambam] thought that *zimmun* for them was voluntary and not obligatory, and therefore they don't recite *zimmun be-Shem*... and one can say further... that *zimmun* depends on *kevi'ut* and women and bondsmen and minors are not subject to *kevi'ut* such that they should recite *zimmun be-Shem*. In any case, it seems that one should not protest their reciting *zimmun be-Shem*, since it was not mentioned in the Gemara.

שולחן ערוך אורח חיים קצט:ו

נשים ... מזמנין ... לעצמם; ובלבד שלא יזמנו בשם

Shulchan Aruch OC 199:6

Women...recite *zimmun*...for themselves, as long as they do not recite *zimmun be-Shem*.

מרדכי מסכת ברכות פרק שלושה שאכלו סימן קנח

[רבינו שמחה היה עושה מעשה לצרף אשה [לי'] לזימון ואפילו אם תמצא לומר לא מיחייבא האשה אלא מדרבנן דבעיא היא פ' מי שמתו (דף כ ב) ה"מ [=הני מילי] לאפוקי אחרים י"ח [=ידי חובה] אבל לצירוף בעלמא להזכרת שם שמים שפיר מצטרפת:

Mordechai Berachot 7: 158

Rabbeinu Simcha would in practice combine a woman [to the ten] for a *zimmun*. Even if you conclude and say that a woman is only obligated rabbinically [in *birkat ha-mazon*], for this is a question in Ch. 3 (20b), this

applies to discharging others' obligations but just to combine for the mentioning of God's name, they can well combine.

מרדכי מסכת ברכות פרק שלושה שאכלו רמז קעג
מצאתי בשם רבינו שמחה עבד ואשה מצטרפין בין לתפלה בין לברוך אלקינו.

Mordechai Berachot 173

I found in the name of Rabbeinu Simcha [of Speyer]: A bondsman and a woman can be counted [as tenth for a minyan], whether for *tefilla* or for “*baruch Elokeinu*” [in *zimmun*].